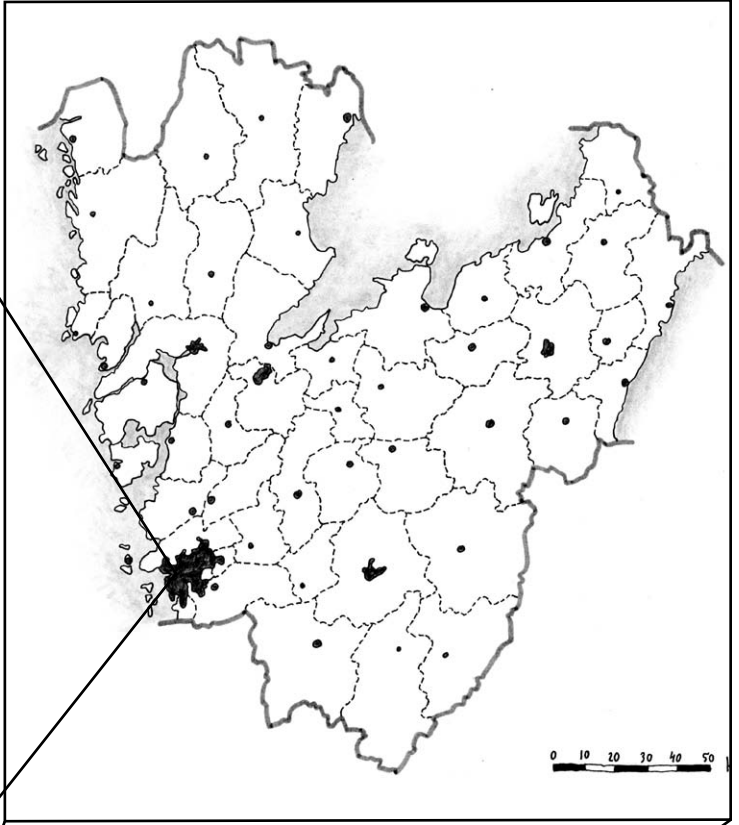
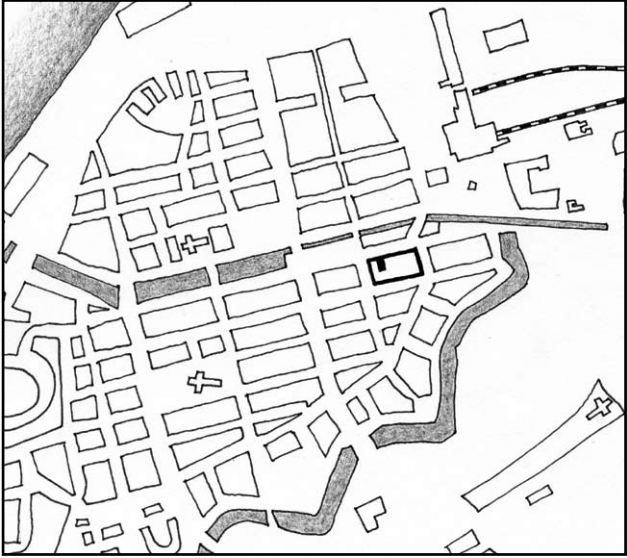

Arkeologisk förundersökning Göteborg 216, kv. Härbäretet

Mats Sandin och Tom Wennberg

*Arkeologisk förundersökning
Göteborg 216, kv. Härbäret*

Mats Sandin och Tom Wennberg

**Arkeologisk förundersökning Göteborg 216, kv. Härbärgat
Kulturhistorisk rapport 24**

© Rio Kulturkooperativ 2008

Fastighet: Inom Vallgraven 12:2 i Göteborgs stad, Göteborg kn, Västra Götaland

Länsstyrelsebeslut dnr: 431-25335-2007

Ek. karta: 7B0e NV

Belägenhet i Rt-90 2,5 gon V: X 6404,5 Y 1271,5

Höjd över havet: 0 - 3 meter

Beställare: Jan Håkansson Byggplanering AB, Hulda Mellgrens gata 7, 421 32 Västra Frölunda

Projektansvarig: Magnus von der Luft

Fältansvarig: Mats Sandin och Tom Wennberg

Övrig personal: Magnus von der Luft, Petra Rudd

För personalens meriter hänvisas till Rio Kulturkooperativs hemsida

Konsulter: Mona Lorentzson, Göteborgs Stadsmuseum och Leif Jonsson på Leif Jonsson Osteologi

Grävmaskinist: Niklas Andersson, Bröderna Carlssons Entreprenad AB

Fältarbetstid: 2006-11-05 – 2006-11-13

Arkiv: Rio Kulturkooperativ

Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen

Omslagsbild: Översikt mot fastigheten Inom Vallgraven 12:2, från Södra Hamngatan.

Orienteringskarta: Framställd av Rio Kulturkooperativ med data från ESRI, Map Maker, FMIS samt Länsstyrelsen i Västra Götaland

Topografisk grundkarta: Tillhandahållen av beställaren. Övriga kartor och situationsplaner är framställda av Rio Kulturkooperativ

Redigering och layout: Optimal Press

Tryck: Nordbloms Tryck, Hamburgsund

ISSN 1652-1897

Sökord: Historisk tid, stadslager, 1600-tal, 1700-tal, stadshistoria, Göteborg, historisk arkeologi

Rio Kulturkooperativ

Skoghem 3296

450 52 DINGLE

www.riokultur.se

rio@riokultur.se

Innehåll

- 5. Sammanfattning*
- 6. Syfte*
- 6. Metod*
- 7. Undersökningsområdet*
- 7. Historisk bakgrund*
- 9. Tidigare undersökningar*
- 11. Undersökningsresultat*
- 15. Fynd*
- 18. Analysresultat*
- 18. Tolkning*
- 18. Forskningspotential*
- 19. Antikvarisk bedömning*
- 20. Källor*
- 21. Bilagor*
  - 1. Profilritningar*
  - 2. Lager*
  - 3. Fynd*

III. 1. Översikt över Göteborgs innerstad. Skala 1:50000.

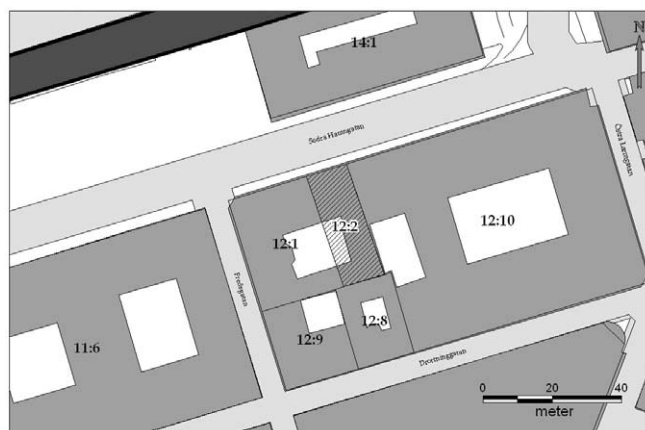
Arkeologisk förundersökning Göteborg 216, kv. Härbärgat

Sammanfattning

På uppdrag av Länsstyrelsen i Västra Götalands län har Rio Kulturkooperativ utfört en arkeologisk förundersökning av RAÄ 216, inom fastigheten *Inom Vallgraven 12:2*, kv. Härbärgat, Göteborgs stad, Göteborgs kn, *ill. 1 och 2*. Undersökningen föranleddes av nybyggnation. Den föregående byggnaden var uppförd 1887 och utsattes härom året för en anlagd brand. Från våren fram till och med hösten 2007 revs den brand- och vattenskadade byggnaden.

Inom fastigheten grävdes tio sökschakt med 8,5 tons grävmaskin. Schaktningen utfördes genom avbaning i tunna skikt och lagren genomgicks för hand. Små mängder av utvalda kulturlager vattensällades och gav ett fyndmaterial av bland annat fragment av dricksglas och fiskben. De insamlade fynden bestod i huvudsak av fajans, stengods, lergods, yngre rödgods, dricksglas, buteljglas, fönsterglas, kakel och kritpipor. Det organiska materialet som påträffades var välbevarat och bestod av ben från husdjur, fåglar, fiskar, hare och råtta. Vidare hittades rester efter mollusker, nötter och olika kärnor. Frånvaron av porslin i fyndmaterialet indikerar en yngsta datering av lagren till 1730-tal. Av stort intresse är det fiskbensmaterial som påträffades i den äldre markhorisonten.

Vid undersökningen dokumenterades lämningar från 1600- och 1700-talet på stora delar av fastigheten. Delar av fornlämningen

Ill. 2. Översikt över aktuellt undersökningsområde.

på fastighetens södra del grävdes bort redan vid grundgrävningen för det hus som byggdes 1887. De dokumenterade lämningarna bestod i huvudsak av murar, en stenläggning, en träkonstruktion och olika primärt och sekundärt avsatta kulturlager samt en eventuell avfallsbinge från 1600- och 1700-tal. Rio Kulturkooperativ anser att lämningen har hög vetenskaplig och pedagogisk potential. I sammanhanget skall även nämnas att inga tomter är undersökta i den aktuella delen av Göteborg vilket ytterligare understryker lämningens höga vetenskapliga värde.

Med hänsyn till de resultat som framkommit i samband med förundersökningen av aktuell fastighet anser Rio Kulturkooperativ att fastigheten bör bli föremål för fortsatt undersökning om planerna på byggnation kvarstår.

Syfte

Förundersökningens syfte var att utreda fornlämningens utbredning inom fastigheten. Syftet var även att bedöma fornlämningens art och innehåll med hänsyn till vetenskaplig såväl som pedagogisk potential.

Rio Kulturkooperativ avsåg med förundersökningen att undersöka i vilken omfattning kulturlager och konstruktioner etc. som fanns bevarade från 1600- och 1700-talet. Datering av identifierade strukturer ansågs viktigt inför en slutundersökning. Fyndmaterialet bedömdes vara av stor vikt då det exempelvis speglar aktiviteter på platsen. Benmaterial från stadsgrävningar i Göteborg har ej tidigare i större utsträckning analyserats och publicerats. Hög ambition lades därför på att i fält bedöma dess potential.

För att möjliggöra framtagandet av ett relevant bakgrundsmaterial för fortsatt bedömning

av fornlämningens vetenskapliga potential bör ambitionsnivån redan i förundersökningsskedet vara hög. I Rio Kulturkooperativs Handlingsplan poängteras även hur viktigt det är att i de tidiga skedena, som utredning och förundersökning, ge stort utrymme för naturvetenskapliga analyser, *von der Luft et al. 2006:16*.

Undersökningens resultat är ett underlag för frågeställningar och metodval inför en eventuell slutundersökning. Dessa frågor kommer exempelvis att kunna beröra det liv och verksamhet i 1600- och 1700-talens Göteborg, sociala strukturer, kontaktnät inom och utom staden samt människan i ett underifrånperspektiv. I förlängningen ska detta leda till ett medvetet historieberättande.

Metod

Fältundersökningarna leddes av Mats Sandin och Tom Wennberg. Övrig fältpersonal var Petra

Ill. 3. Grävplatsen vid undersökningens slutskede, mot NO. Konservatorer från SVK var med en dag i fält. Från vänster: Mats Sandin, Inger Nyström Godfrey, Annika Carlsson, Leif Jonsson (osteolog) och Linda Denlert.

Rudd. Projektledare var Magnus von der Luft. Undersökningen utfördes under november månad 2007. Fälttiden var beräknad för två personer under sju dagar vilket också krävdes.

Inför fältarbetet gjordes en mindre arkivstudie med syftet att ta reda på ägoförhållanden och aktiviteter på fastigheten under 1600- och 1700-talen.

På undersökningens begränsade yta etablerades bod för fältpersonalen och personalens bilar parkerades även här. Ingen etableringen var möjlig utanför ytan. För att kunna gräva alla schakt fick boden flyttas ett flertal gånger. Med anledning av detta uppstod problem med hantering av jordmassor. En direkt följd av detta var att schakten inte kunde stå öppna för direkta jämförelser, vilket givetvis försvårade den översiktliga tolkningen.

Förundersökningen genomfördes med sökschakt grävda med en bandgående 8,5 tons grävmaskin. Schaktningen utfördes genom avbaning i tunna skikt varefter lagren genomgicks för hand. I första hand öppnades schakten ner till den nivå där äldre lager och konstruktioner började framträda. Mindre begränsade delar undersöktes för att klargöra deras stratigrafi samt eventuella äldre strukturer. Djupare schakt grävdes intill yngre murar för att förstöra så lite som möjligt av fornlämningen inför en eventuell slutundersökning. Fynd insamlades utifrån iakttagen lagerföljd.

Mindre delar av påträffade kulturlager vattensållades för att utreda potentialen i dessa lager. Sållningen genomfördes med en maskstorlek på 3 mm. Utgrävningen dokumenterades med totalstation, handritade profiler samt med digital kamera.

För att bedöma värdet av lämningens vetenskapliga potential anlätades Mona Lorentzson från Göteborgs Stadsmuseum som konsult. Mona har i över 40 år deltagit i och ansvarat för stadsarkeologiska grävningar i Göteborgs innerstad. Hennes samlade kunskap var mycket värdefull under tolkningsprocessen av de lämningar och fyndmaterial som påträffades på den aktuella fastigheten.

Benbestämning utfördes av osteolog Leif Jonsson. Leif deltog under olika faser av fält-

arbetet för att utföra direkta bedömningar av djurbensmaterialet. Bedömningarna gjordes för att få en uppfattning om frekvenser och bevaringsgrad hos olika grupper av ryggradsdjur och mollusker i olika lager. Tanken var även att låta Leif studera förekomst av gnagmärken, erosion eller eldpåverkan på benmaterialet och på så sätt redan i fält hjälpa till vid bedömning av olika lagres tillkomstshistoria och därmed vara till nytta för den fortsatta tolkningen av de dokumenterade lämningarna. Vid undersökningen avsågs särskilt spår av hantverk som baserats på ben/horn eller skinn att uppmärksammas, exempelvis kan klor ofta sitta kvar i rovdjursskinn, *muntligen Jonsson 2007*.

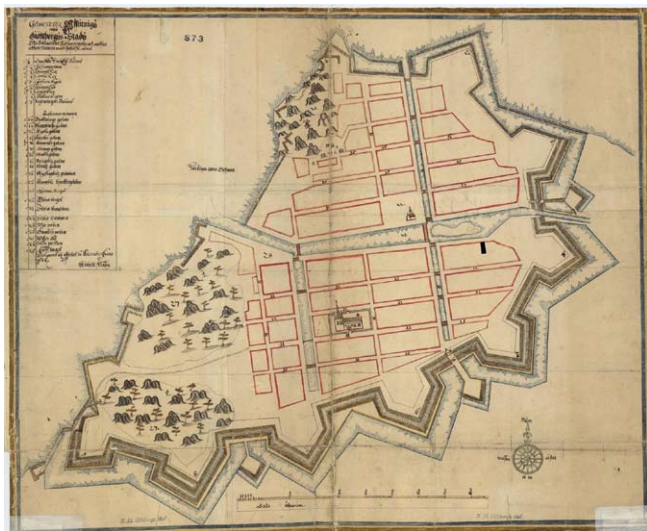
Tre konservatorer från SVK var behjälpliga under en dag vid undersökningen, *ill. 3*. De hade önskat att få vara med på en stadsarkeologisk undersökning för att öka sin kunskap och förståelse om undersökningsförhållanden, undersökningsmetod, fyndförhållanden, fyndhantering och insamlingsmetodik.

Undersökningsområdet

Undersökningsområdet utgörs av en fastighet belägen inom Göteborgs vallgrav. Vallgraven började anläggas på 1620-talet och stod färdig senast på 1640-talet. Det aktuella kvarteret finns med på kartor från Göteborgs anläggande på 1620-talet och var troligen mycket tidigt bebyggt. Vid tiden för den arkeologiska förundersökningen var fastigheten en rivningstomt. Byggnaden från 1887 som tidigare varit uppförd på platsen revs under sommaren 2007, då släckningsarbetena vattenskadat huset så kraftigt att det ej gick att reovera. Undersökningsområdet var ca 409 m² varav 119 m² var källare i huset från 1887.

Historisk bakgrund

Göteborg anlades på initiativ av Gustav II Adolf och fick sina stadsprivilegier 1621, *Baeckström 1923, Almqvist 1935*. Stora delar av Nya Lödöses befolkning flyttades då till den ny-anlagda staden, som liksom sina föregångare kom att fungera som det svenska rikets port mot Västerhavet och den nordvästeuropeiska marknaden. Det område som staden anlades

Ill. 4. Planritning över Göteborg från 1644 av Kettil Claesson Felterus. Undersökningsområdet är markerat med svart rektangel.

på bestod av vattensjuka ängar. Endast invid bergen Stora Otterhällan och nuvarande Kvarnberget fanns torrare mark. Göteborg befästes successivt under 1600-talet och fick så små-

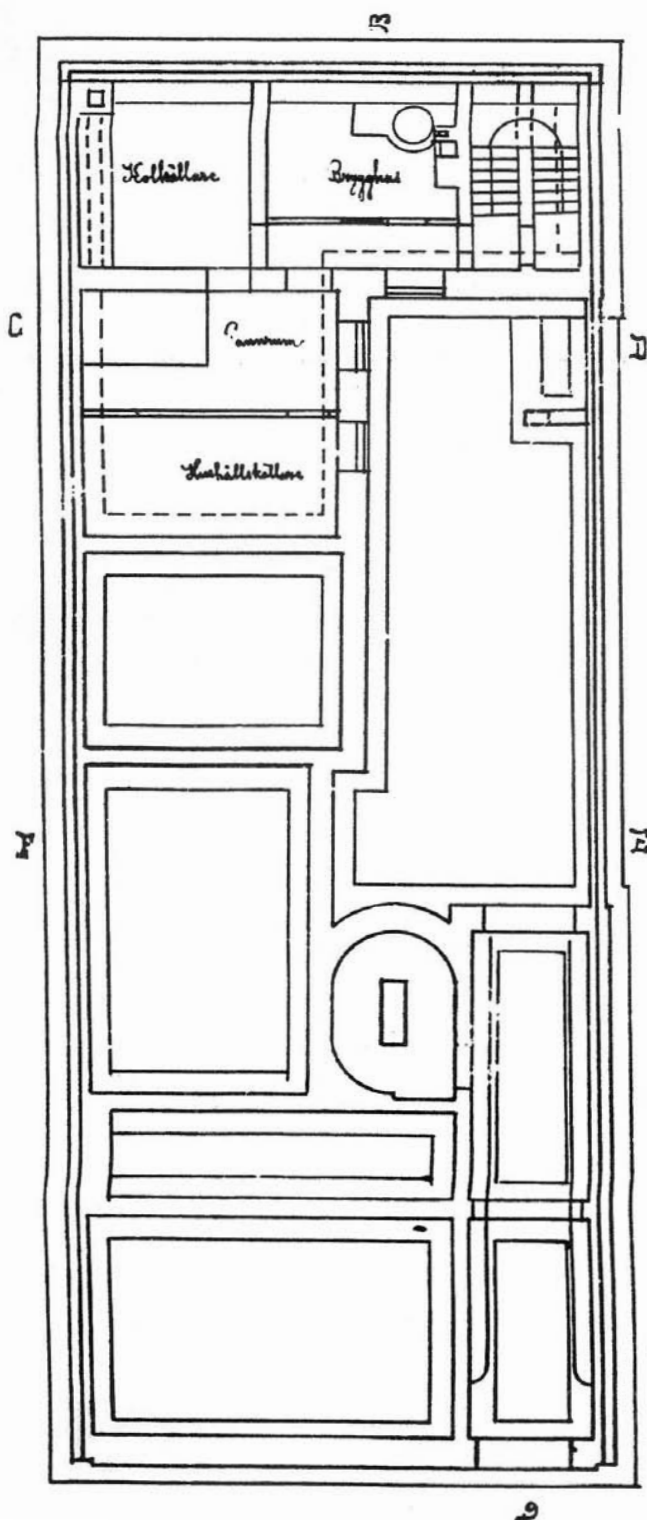
ningom en permanent garnison. Stadsplanen lades ut efter nederländska förebilder med rätvinkligt gatunät och kanaler, ill. 4. Kvarteren i dagens Göteborg är således ursprungliga. Bebyggelsen före 1800-talet bestod i huvudsak av trähus.

Kvarteret benämndes under 1600- och 1700-talen kv. Härbärgen. Det utsattes för brand 1669 då stora delar av Göteborg brann ner. 1792 inträffade ytterligare en stor brand och kvarterets mycket smala tomter bebyggdes med stenhus i två till tre våningar. I samband med detta anlades Fredsgatan vilket delade upp kvarteret i två, där den östra behöll namnet kv. Härbärgen och den västra kom att benämnas kv. Arkaden, ill. 5.

Den aktuella tomten var centralt belägen vid Stora hamnkanalen och var troligen tidigt bebyggd. Vid Stora hamnens östligaste del bodde under 1600-talet många tillhörande skräet för fällberedarna och det var förmodligen beho-

Ill. 5. Tomtkarta över Göteborg från 1807 efter H. Hallberger, Bäckström 1923:fig 108. Aktuell undersökningsområdet är tomt 8 i femte roten och markerat med tjockare svart linje.

III. 6. Äldre grundplan över det nyligen rivna huset, norr nedåt i bild. På planen syns portgången som leder in till innergården. I söder är källaren tydligt markerad.

vet av vatten som var orsaken till detta, *Dahl 2006*. I Stora hamnkanalens östligaste del fördes vatten från Mölndalsån in i vallgraven via Fattighusån.

Den första kända ägaren till tomten var möjligen Matthias Plüss som omtalas redan 1649-1650, *Dahl 2006*. Efter branden 1669

omnämns sadelmakare Lennart Weissman som ägare av tomten. Denna verksamhet fortsätter troligen under resten av 1600-talet. Under 1600-talets slutfas ägs tomten av översten och kommandanten Gustaf Macklier. I samband med detta omnämns 1696 sadelmakare Berendt.

Under 1700-talet byter fastigheten ägare ett flertal gånger. Bland ägarna kan amiralitetslöjtnant Petter von Utfall, handlanden Anders Barthengren och överstinnan Anna von Matern nämnas. Kvarteret brann återigen ner 1792.

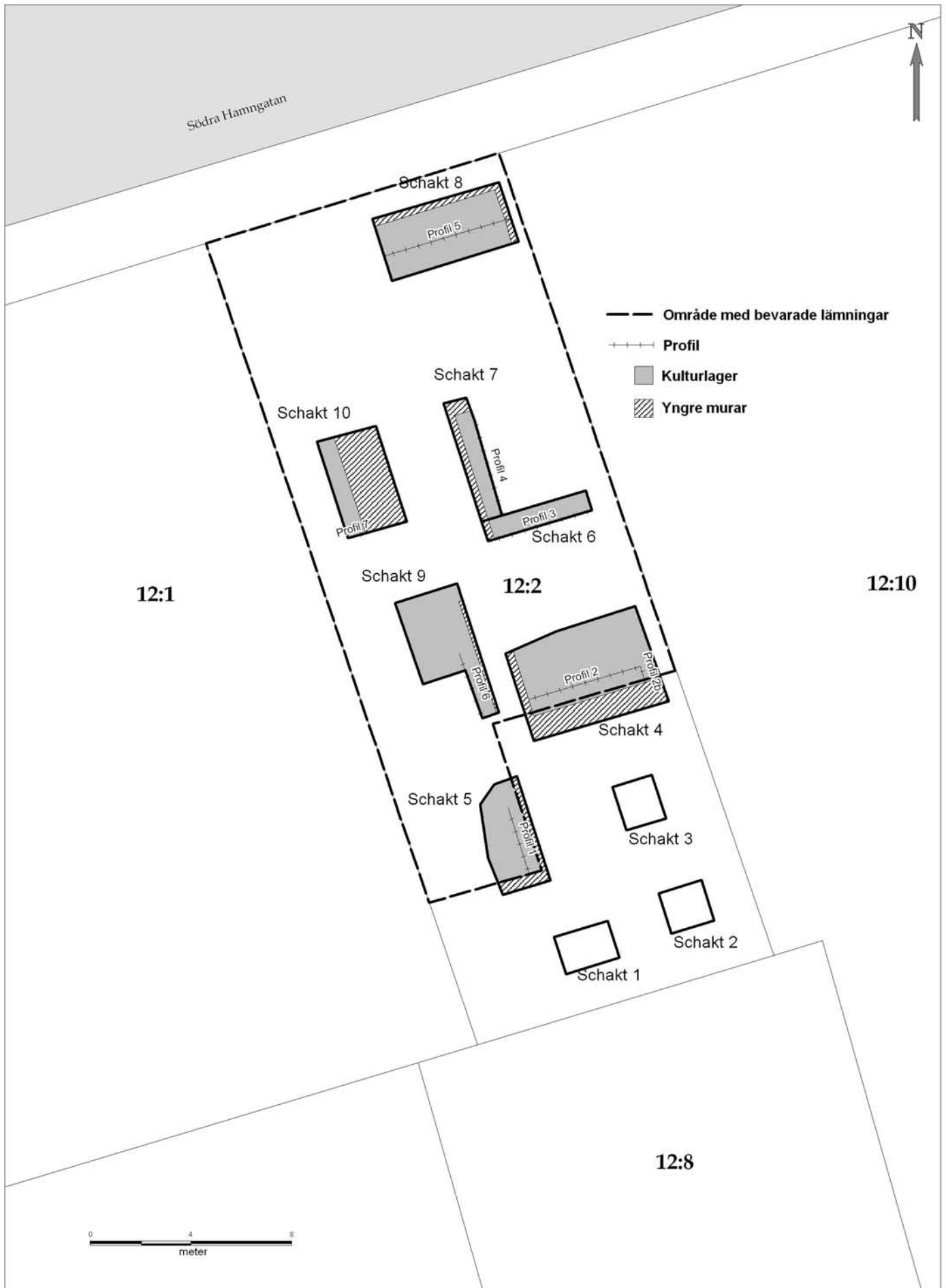
Ett tegelhus i två våningar med källare började uppföras 1797 av Herr Joh. Jac. von Holten på den nedbrända tomten, *Dahl 2006*. Den nyligen rivna byggnaden uppfördes 1887 som bostadshus med butiker i bottenvåningen. Byggherre var handelsman A. Fürstenberg.

Tidigare undersökningar

De senaste 35 åren har ett flertal fastigheter i Göteborgs innerstad undersökts arkeologiskt. Däremot har få arkeologiska undersökningar genomförts i stadsdelen söder om Stora Hamnkanalen och öster om den nu igenfyllda Östra Hamnkanalen. Den största undersökningen gjordes inför uppförandet av Hotell Sheraton. Här dokumenterades delar av den gamla stadsmurens grundläggning, *Lorentzson 1986*. I övrigt har bara mindre schaktövervakningar gjorts i denna stadsdel.

Tvårs över Stora hamnkanalen utfördes 1984 en arkeologisk undersökning av fyra tomter i västra delen av kv. Kronobageriet, belägna mellan Norra Hamngatan och Köpmansgatan, *Kihlberg 1988, Söderlund 1988*. Här påträffades husgrunder, avfallsbingar och spår av ett förmodat glasmästeri. Sommaren 2007 grävde Göteborgs Stadsmuseum en tomt belägen i kvarterets östligaste del. Här påträffades en husgrund och kulturlager från 1600- och tidigt 1700-tal.

Bland övriga grävningar i staden kan nämnas Gumperts hörne, kv. Polismästaren, kv. Snusmalaren, Gustavigården, Enigheten, kv. Kommersrådet och Traktören, *ex. Lorentzson 1983*. Dessa grävningar påvisade välbevarade lämningar från 1600- och 1700-talen.

III. 7. Planritning över grävda schakt, jmf bilaga 1 och 2.

Undersökningresultat

Undersökningen genomfördes på en rivnings-tomt där huvuddelen av markytan var planberedda rivningsmassor. På fastighetens västra centrala del fanns tidigare en innergård, *ill. 6*. Sammanlagt grävdes tio schakt inom undersökningsområdet med en sammanlagd yta på 76 m², *ill. 7*. I anslutning till ett av schakten upptogs en meterruta för att klarlägga en konstruktions utbredning.

Vid undersökningen framkom grundvattennivån på ca 1 meters djup under dagens rivningsnivå. Detta medförde vissa problem vid dokumentationen då ej allt vatten kunde pumpas bort utan att stora ingrepp i fornlämningen måste göras.

För att underlätta för en eventuell slutundersökning av fastigheten täcktes sökschakten i botten och mot schaktväggar med markduk innan de återfylldes med jordmassor.

Schakt 1-3

Undersökningen började med att tre mindre schakt upptogs i fastighetens södra del vid källaren till det nyligen rivna huset, *ill. 7*. Grävningen genomfördes genom att två lager betong avlägsnades, tillsammans ca 0,2 m tjocka. Under betongen framkom ett ca 0,1 m tjockt stort gråsvart lerigt lager innehållande tegel, tegelkross, huggflis mm. Under detta beredningslager låg opåverkad lera. Schakten grävdes till 1 m djup under betongplattan. Betongplattan i schakt 3 låg ca 0,2 m ytligare varför det underliggande beredningslagret var ca 0,3 m tjockt. Fornlämningen var här således helt bortgrävd.

Schakt 4

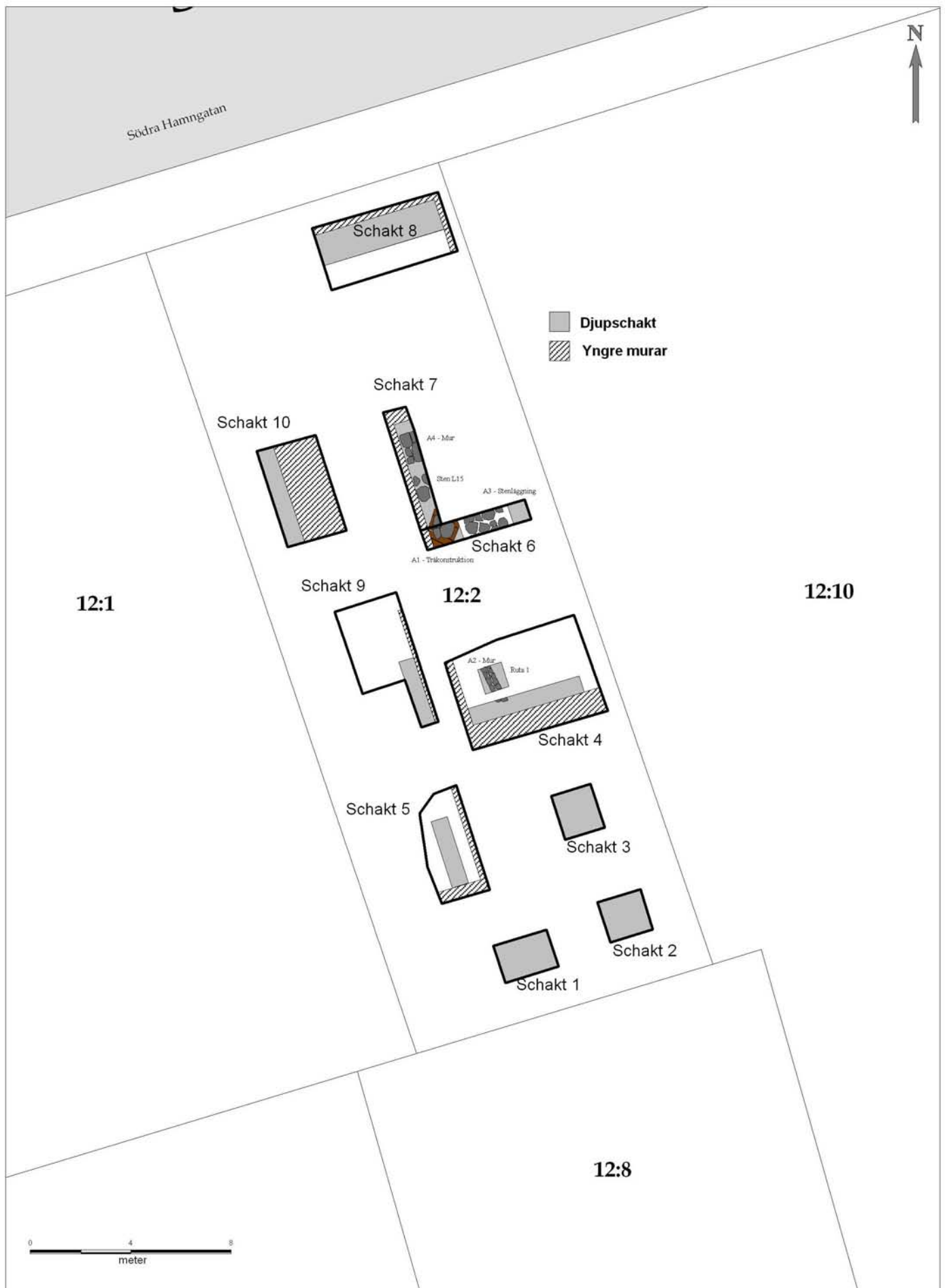
Schaktet öppnades direkt norr om den nordligaste källarmuren och sträckte sig från den östra grannfastigheten till grundmuren för fasaden mot fastighetens innergård, *ill. 7, 8 och 9*. Invid källarmuren i södra delen av schaktet grävdes ett ca 0,5 meter brett djupschakt, *ill. 10*. Under rivningslager och ett tunt asfaltlager framkom en beredningsyta bestående av sand och tegelkross. Ytan tolkas vara från anläggandet av huset som uppfördes 1887.

Under detta lager framkom ett brunt smetigt något humöst lager, L4; med gult och rött tegel samt takpannor, *bilaga 1*. Här påträffades yngre rödgods, stengods, lergods, fajans, en degel, kritpipor, spik, ostron, musslor och ben samt pokal-, dricks- och fönsterglas. Fynden i detta lager kan typologiskt dateras till 1600-/1700-tal. Under detta lager låg ett lerlager, L5, som ett stråk från den östra fasaden till mitten av schaktet. Leran var anlagd ovanpå ett ca 0,20 meter tjockt sandlager, L7. I sandlagret påträffades tegel. Lagret är troligen ett beredningslager ovanpå den ursprungliga markhorisonten, L2. I schaktets östra del påträffades en mindre mur mot vilken sandlagret stötte. Markhorisonten var i schaktet ca 0,15 m tjock och ligger på den postglaciala leran.

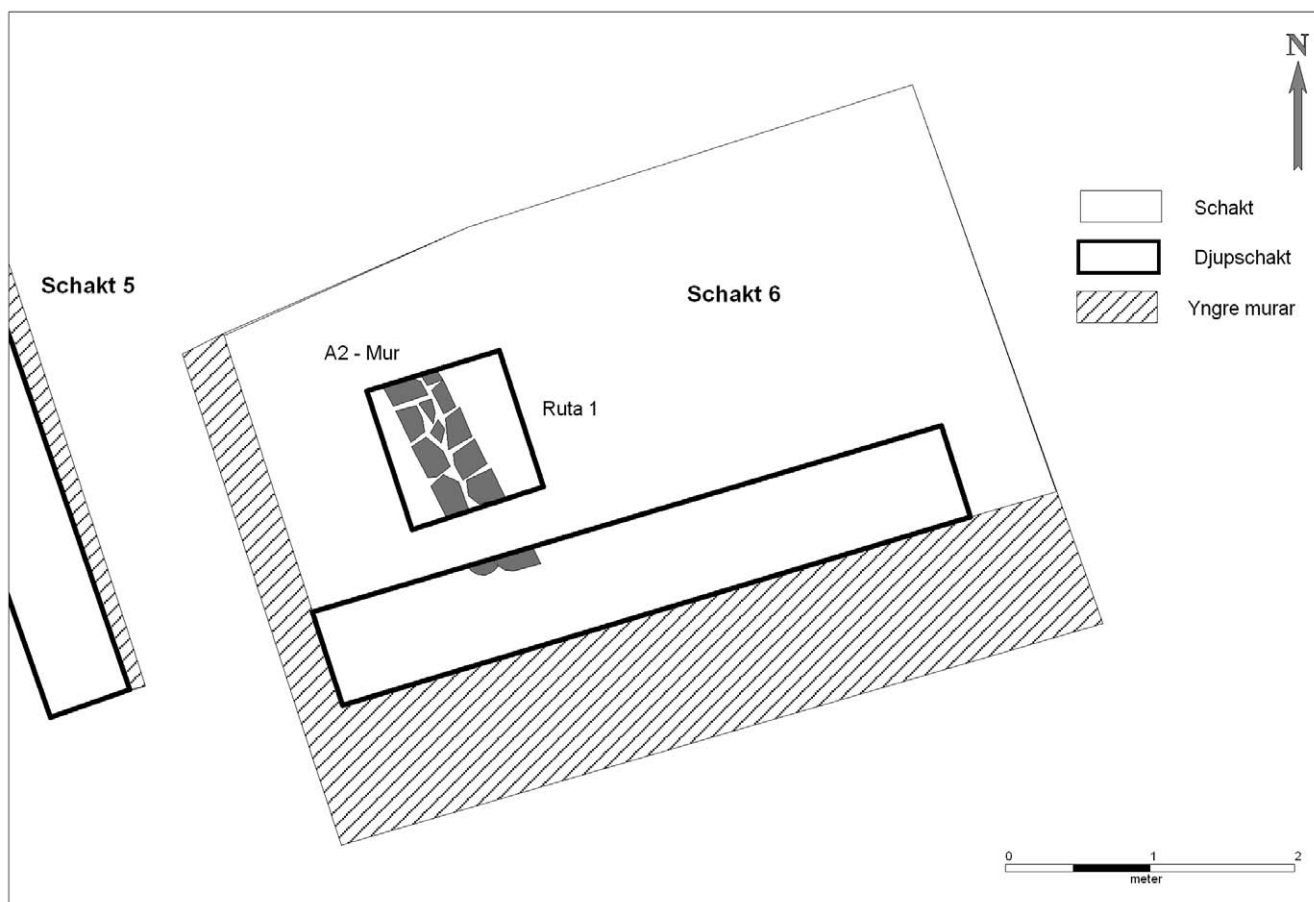
För att ta reda på om det var en mur som skyntades i profilen upptogs en meterruta, R1 på den avbanade ytan, *ill. 8*. Rutan grävdes till ca 0,3 m djup och berörde L4, L5 och L6 samt möjligen L7. Mitt i rutan framkom en grundmur, A3 med en nord-sydlig sträckning och en bredd på ca 0,4 m. På murstenarna fanns rester av kalkbruk. Muren verkar dock vara kallmurad av återanvänd sten som tidigare suttit i en konstruktion med kalkbruk. Muren divergerar något från de yngre murarna på ytan. Åldern är oklar men den är stratigrafiskt troligen äldre. Om den påförda leran härrör från Stora hamnkanalens förlängning under sent 1630-tal/tidigt 1640-tal kan muren eventuellt dateras till 1620-1630-tal. Beredningslagret L7, som ligger direkt på markhorisonten, stödjer en sådan datering.

Schakt 5

Invid källaren i öster öppnades ett schakt på ca 3 x 6,5 m, *ill. 7 och 8, bilaga 1*. Direkt under rivningsnivån framkom störningar i form av ett tiotal rörledningsdragningar. Dessa störningar sträckte sig ner till ett djup av ca 1,5 m. Centralt i schaktet framkom ett mindre parti som eventuellt kan motsvara den ursprungliga markhorisonten. I schaktets södra del var allt stort ner till denna nivå. I schaktets norra del påträffades intakta kulturlager.

III. 8. Planritning över påträffade strukturer.

Ill. 9. Detaljplan över schakt 4.

Schakt 6

Schaktet upptogs centralt i fastighetens östra del, ill. 7,8 och 11, bilaga 1. Här noterades ett lerlager, L8, vilket helt täckte en stenläggning, A4. Detta lerlager representerar troligen inte den lera som uppkastats vid kanalbyggandet utan är troligen av yngre datering. Stenläggningen låg i ett anläggningslager av grov sand, L11. Stenläggningen genomgrävdes inte, varför lagerföljden under denna är oklar. Troligt är att sanden ligger på postglacial lera vilket medför att den ursprungliga markhorisonten här ej finns bevarad. Lagerstratigrafin är störd i schaktets västra del invid muren från huset uppfört 1887. På denna plats, i schaktets västra del, framkom en kvadratisk träkonstruktion, A1, om ca 1 x 1 m liggande under blockstenar och påförd lera. Ingen nedgrävningskant kunde iaktas i profilen. Detta syns tydligare i schakt 7.

Schakt 7

Från västra delen av schakt 6 och åt norr drogs schakt 7, främst för att utreda utbredningen av

A1 i schakt 6, ill. 7,8 och 11, bilaga 1. Under rivningsmassor och fyllnadsmassor framkom ett kulturlager vilket tolkades som delvis omrört, L13. Här påträffades bl.a. holländsk fajans, kritpipsskaft, glas och ben identifierat till får och gris. Fyndmaterialet ger en datering till 1600-talets andra hälft/tidigt 1700-tal. Därunder iaktogs ett lager med påförd lera av oklar härkomst, L14. Under leran framkom ett ca 0,7 m tjockt kulturlager, L15, som ligger under den ursprungliga markytan på tomten. I ytan av detta lager framkom tre flata stenar. Då det bara öppnades ett litet hål igenom detta lager är tolkningen högst oklar. Möjligen ser vi här rester av en större avfallsbinge nedgrävd i den ursprungliga leran.

Fyndmaterialet bestod av yngre rödgods, holländsk fajans, kakel, kritpipor, buteljglas, passglas, remmare, fönsterglas, målat glas, läderspill, spik samt musslor och ostron. I benmaterialet sågs ben från nöt, får, svin, räv eller hund, hare, fågel, höns, ev. gås, rått, fisk, sill, plattfisk, långa, torsk och torskfisk

Ill. 10. Översikt schakt 4, mot NV. Den äldre markhorisonten syns som ett svart lager ovanpå den opåverkade leran.

av vittlingstorlek. I lagret påträffades även fjäll från abborre. Lagrets södra begränsning hade en mycket tydlig vertikal nedgrävningskant mot en träkonstruktion som beskrivs nedan. Läget på fastigheten stämmer väl med ett läge för en avfallsbinge på en bakgård från 1600- eller 1700-tal. Fyndmaterialet kan dateras till 1600-tal. I schaktets norra del påträffades en mur med en öst-västlig sträckning som var 1,2 m bred, A2. Muren var avgrävd vid anläggandet av grundmuren från 1887. I profilen syns att denna mur är stratigrafiskt yngre än kulturlagren i söder. Datering är oklar men 1700-tal är högst troligt. I schaktets södra del framkom blockstenar som troligen hör samman med träkonstruktionen A1. Vid rensning av profilväggen framkom träkonstruktionens västra begränsning i form av en nedgrävningskant. Träkonstruktionen är i plan uppbyggd av plankor liggande i NV – SO riktning. Varje plankor är ca 0,3 m bred, 0,07 m tjock och ca 1 m lång och ligger antagligen på postglacial lera.

Schakt 8

I fastighetens nordöstra hörn drogs ett schakt i öst/västlig riktning, ill. 7 och 8, bilaga 1. I detta schakt var jordlagren störda ner till 1,5

m djup på grund yngre markarbeten. Under dessa lager framkom ett ca 0,6 m tjockt kulturlager, L16, med fynd av tegel, träflis, bräddor, kritpipor, yngre rödgods och ostron. Bland benen identifierades arter som nöt, får, gås, höns, hare, torsk och andra torskfiskar som vittling och långa. Kritpiporna antyder en datering till 1600-talets andra hälft. Under kulturlagret kom postglacial lera.

Schakt 9

På den gamla innergårdens västra del upptogs ett större schakt, ill. 7 och 8, bilaga 1. Här bestod innergårdens markbeläggning av tre lager asfalt. Under asfalten framkom recenta lager till ett djup av ca 0,4 m följt av ett ca 0,1 m tjockt utfyllnadslagret, L20. I utfyllnadslagret påträffades fynd i form av tegel, takpannor, rödgods, fajans, lergods, stengods, kakel, kritpipor, buteljglas, fönsterglas, slagg, spik mm. Fynden är av 1600-/1700-talskaraktär. I benmaterialet identifierades nöt, svin, får, ev. en liten katt, hare, råtta, fågel, tjäder, abborre, plattfisk, vittling, torsk och andra torskfiskar. Frånvaron av brandhorisont tyder på att lagret är äldre än branden, 1792. Under utfyllnadslagret framkom ytterligare två kulturlager åtskilda av en

tunn sandlins L21 och L22. Fynden från dessa lager bestod av yngre rödgods, stengods, del av ett dricksglas, troligen en så kallad remmare, fönsterglas, passglas och ben. I benmaterialet identifierades get (hornkvice), nöt, får, gris, hare, katt, råtta, torskfisk, abborre, nors och höns. Under kulturlagren påträffades den ursprungliga markhorisonten. Här påträffades fynd av yngre rödgods, fajans, fönsterglas. Det insamlade benmaterialet bestod av sill, torsk, plattfisk och torskfisk av vittlingstorlek. Keramiken från detta lager tyder på en datering till 1600-tal. Under detta lager kom den postglaciala leran.

Schakt 10

I nordväst grävdes ett mindre schakt bredvid det äldre trapphuset tillhörande byggnaden från 1887, *ill. 7 och 8, bilaga 1*. Här var fornlämningens bevaringsgrad relativt låg. Ned till en nivå på 1,4 m påträffades endast omrörda massor. Direkt under denna rivningsnivå påträffades den äldre markhorisonten. Lagret

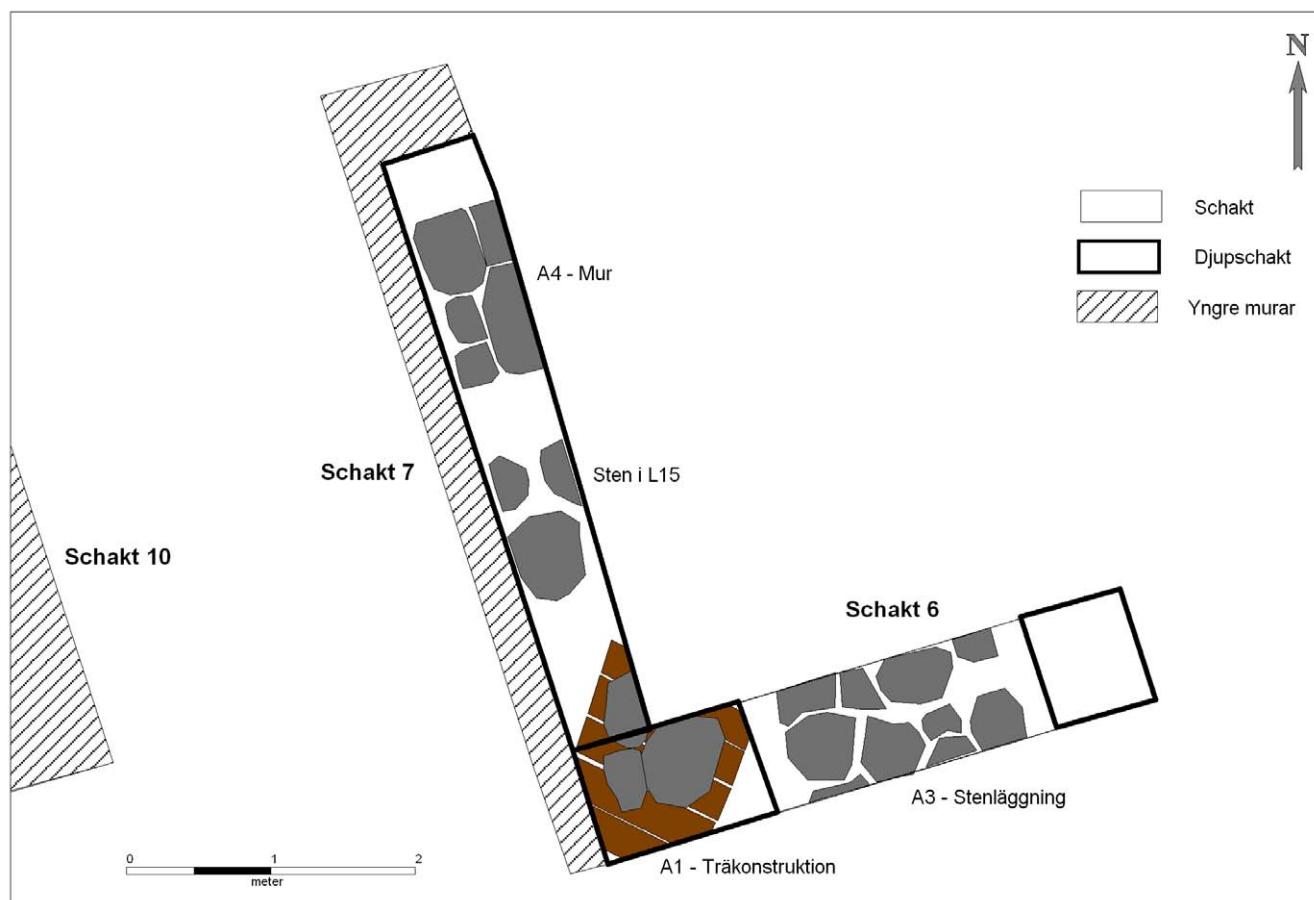
var här ca 0,20 m tjockt. I detta lager framkom ett rörskaf till en trefotsgryta. Fynd från lagret bör härröra från 1600-talets första hälft. Under markhorisonten låg den postglaciala leran.

Fynd

Fyndmaterialet från denna undersökning visar på ett mångsidigt material från Göteborgs grundande på 1620-talet fram till den stora branden i kvarteret 1792. De största fyndkategorierna är keramik och ben, men även kritpipor, glas, läder och spik påträffades, *ill 12, bilaga 3*. Bevaringsförhållandena var mycket goda i kulturlagren. Fynden registrerades i de ovan nämnda grävningseenheterna samt utifrån iakttagen lagerföljd.

Keramik

Det dominerande keramikmaterialet var som vanligt yngre rödgods där skärvor från trefotsgrytor, fat, silfat och andra kärl kunde noteras. Ett flertal skärvor hade dekor av kritpips-

Ill. 11. Detaljplan över schakt 6 och 7.

lera. I de äldre lagren påträffades även yngre svartgods av typen jydepotta. I Göteborg har denna keramik i mindre omfattning påträffats i 1600-talslagren. Fajans påträffades i de flesta schakten. Den var framförallt tennglaserad med och utan dekor. Dekorelementen fanns i blått, gult och grönt. Bland kärityperna kan nämnas tallrikar, solrosfat och mindre skålar med öron. Några få skärvor rhenländskt stengods med saltglasyr påträffades också. De var odekorerade och går inte närmare att åldersbestämma. I keramikmaterialet påträffades även några enstaka skärvor av mera obestämd lergods med blyglasyr. Intressant är att inget porslin påträffades vid förundersökningen. Porslin blir vanligt i stadslagren efter de första ostindiska lasterna skeppas in under 1730-talet. Det påträffades sammanlagt tre kakelfragment där samtliga hade en grönsvart blyglasyr med mönster i relief. Dekoren består av växtelement samt möjligen djurmotiv. Dessa skärvor kan troligen dateras till 1600-tal.

Kritpipor

I fyndmaterialet finns två piphuvuden. Dessa är av holländsk härkomst och en av dem har dekor i form av en tudorros utan foderblad. Av de tjuugoåttio pipskaft som påträffades har endast fyra stycken dekor. Dekoren på tre av dessa består av sicksackband. Den fjärde har endast en linje runt skaftet vid brottytan. Vid genomgång av pipskaftens rökgångsdiameter konstaterades att den varierade mellan 3,4 – 2,3 mm. Piphuvudena och dekorelementen hos de påträffade pipskaften samt skaftens rökgångsdiameter gör att materialet tidsmässigt kan dateras till perioden från mitten av 1600-talet till första delen av 1700-talet, *Åkerhagen 2006*.

Tegel

Inget tegel insamlades. Fyndkategorin har dock dokumenterats i fält. Det tegel som påträffades var i huvudsak av 3 typer: inhemsk rött tegel samt rött respektive gult holländskt tegel, *ill. 13*. Inga hela tegelstenar påträffades

Ill. 12. Ett urval av fynd påträffade vid förundersökningen. På bilden syns: djurben, järnkramla, ostron, kakel, silfat, skosula, fajans, degel, kritpipor, fot till remmare och yngre rödgods.

Ill. 13. Holländskt gult och rött tegel och enkupigt vingtegel påträffat på Gustavigårdens innergård norr om Domkyrkan. Samma typer påträffades även på den aktuella förundersökningen. Föremålen har ställts till förfogande för fotografering av Göteborgs Stadsmuseum.

men bredd och tjocklek gick att mäta. Det gula teglet var ca 11 cm brett och 5 cm tjockt och det inhemska röda teglet var 11,5 cm brett och 5 cm tjockt. Det röda importteglet var ca 9 cm brett och 3,5 – 4 cm tjockt.

De fragment av takpannor som påträffades liknar det material som hittats på andra 1600- och tidiga 1700-talstomter i staden, ill. 13. Takpannorna var av typen enkupigt vingtegel. Ett fragment av en takpanna avvek från de andra. Denna takpanna gav ett mer plant intryck än det ordinära vingteglet. Vingen på denna var mer vertikal och takpannans avslut i hörnet var mer avrundad.

Glas

Vid undersökningen påträffades 21 fragment av fönsterglas och 17 fragment av buteljglas. På en bit fönsterglas syntes spår efter blyinfattning. Fragmenten av buteljglas var ej daterbara. Av de 10 bitar dricksglas som insamlades var två stycken från passglas och två stycken från remmare. Vidare hittades två fragment av

en pokal. Passglas och remmare har tidigare hittats i stadens 1600-talslager.

Metall

De insamlade metallfynden var av allmängiltig karaktär. I lagren påträffades spikar, en kramla och oidentifierade järnföremål. Inga av fynden är möjliga att datera.

Ben

Det benmaterial som påträffades var oftast välbevarat. Materialet bestod av nöt, får, get, svin, räv eller hund, katt, hare, fågel, höns, gås, råtta, fisk, sill, plattfisk, långa, torsk och vittling samt fjäll från abborre. På några av benen fanns eventuellt märken efter hundar eller gnagare. Delar av materialet kan således ha varit tillgängligt för djur att äta på innan det blivit deponerat i lagren.

Fynden är varierade och speglar väl en kosthållning i ett hushåll. Benmaterialet speglar även den lokala miljön bland annat genom råttan! I kulturlagren fanns allt från större bitar

av ben från slaktavfall till ben från sill och fjäll efter abborre. Benmaterialet från fastigheten representerar både tamdjur och vilda djur. Anmärkningsvärt är även att de tidiga tamgässen syns i materialet.

Fyndet av hornkvice av get (bock) härrör sannolikt inte från hushållsavfall utan från skinnhantverk. Hornslidor av get och nöt behandlades med värme så att de blev plastiska och kunde böjas/formas till skedar och annat. Hornhantverk var ofta förbundet med skinnhantverk, vilket uppges ha förekommit på platsen.

Mollusker

Större och mindre delar av mollusker dokumenterades. Arterna är ostron, blåmussla, nätsnäcka och strandsnäcka. I ett av beredningslagren hittades även skalet till en bläckfiskart (*Nautilus*) s.k. pärlbåt som lever i tropiska vatten. Att en sådan souvenir hamnat på fastigheten under 1700-talet passar väl in med Göteborgs handelskontakter.

Växtmaterial

Välbevarade rester efter organiskt material påträffades också. I vattensållet hittades haselnötter samt kärnor från körsbär och krikon. Nötter och bär ingick i den vanliga mathållningen.

Analysresultat

Inga naturvetenskapliga analyser utfördes.

Tolkning

På fastigheten finns byggnadsstrukturer från 1600- och 1700-tal. Undersökningen visade även på andra konstruktioner och välbevarade kulturlager. Kulturlagren innehöll ett mångfacetterat fyndmaterial. Fynden härrör framförallt från byggnader, hushållsföremål och kosthållning. Fynd av pokal, remmare, passglas och kritpipor visar att hushållen har konsumerat importvaror. Detta tyder på att ägarna av tomten haft relativt god ekonomi. Inga tydliga spår påträffades efter hantverk förutom fyndet av hornkvice och enstaka läderspill. Detta utsluter dock inte att sådant material kan finnas

bevarat på fastigheten. Frånvaron av porslin i fyndmaterialet är betydelsefullt då detta indikerar en yngsta datering av lagren till 1730-tal. Av stort intresse är även den keramik och det fiskbensmaterial som påträffades i den äldre markhorisonten. Detta tyder på en tidig etablering på tomten.

Forskningspotential

De bevarade lämningarna på den aktuella tomten har hög potential när det gäller studier av gårdens och husens inre struktur. Gårdarnas och tomternas strukturer i det äldre Göteborg är inte helt utredda. Tidigare undersökningar har exempelvis visat att tomterna tidigare sträckt sig närmare kanalerna. Detta innebär att 1600-talets gatufasader ligger under dagens gatunät.

Då det inte tidigare i större utsträckning skett undersökningar av tomter i denna stadsdel kan fortsatta undersökningar på fastigheten ge viktig information om invånare och yrkesgrupper. Något som inte alltid framgår av det skriftliga källmaterialet. Vid en undersökning kan frågor ställas kring ekonomiska och sociala förhållanden. Här finns även möjlighet att ställa riktade frågor beträffande typologiska föremålsstudier, gårdsmiljöer via ben- och växtmaterial.

Förundersökningen visade på ett mångsidigt benmaterial med hög informationspotential varmed en stor ambition bör läggas på att analysera detta. Förekomst av vittrade eller hundgnagda ben indikerar att man hade hundar eller att hundar sprang fritt och fungerade som renhållare. Mus- och råttgnag, och rester av djuren själva finns i lagren och är ett bra inslag i platsens pedagogiska potential. Höns, gäss och kalkon kan vara exempel på de enskilda hushållens egna djurbestånd, speciellt ben från ungdjur, vilket kan tyda på slakt, kan vara en sådan indikator.

Det animaliska inslaget, nöt, får och svin, i kosten kom till allra största delen från införsel från stadens närmare omgivning. Köns- och slaktåldersfördelningar kan visa på olika tillförsel under olika delar av året. Havsfisk och marina mollusker kan ha nära eller avlägsnare

ursprung. Ostron och musslor från södra Nordsjön har hittats vid undersökningen av Hotell Opera 2007 i kv. Kronobagariet.

Med tanke på fastighetens läge och lämningarnas ålder är den pedagogiska potentialen mycket hög. Allmänhetens intresse av Göteborgs tidiga historia är mycket stor vilket visat sig vid tidigare undersökningar i innerstaden.

Antikvarisk bedömning

Sammanfattningsvis dokumenterades lämningar från 1600- och 1700-talet på stora delar av fastigheten. Delar av fornlämningen var bortgrävd på fastighetens södra del vid grundgrävning av det hus som byggdes 1887. De dokumenterade lämningarna bestod i huvud-

sak av murar, en stenläggning, en träkonstruktion och olika primärt och sekundärt avsatta kulturlager samt en eventuell avfallsbinge från 1600- och 1700-tal. Rio Kulturkooperativ anser att lämningen har hög vetenskaplig och pedagogisk potential. I sammanhanget skall även nämnas att inga tomter är undersökta i den aktuella delen av Göteborg, vilket ytterligare understryker lämningens höga vetenskapliga värde.

Med hänsyn till de resultat som framkommit i samband med förundersökningen av RAÄ nr 216 inom fastigheten *Inom Vallgraven 12:2* i Göteborgs stad anser Rio Kulturkooperativ att fastigheten bör bli föremål för fortsatt undersökning om planerna på byggnation kvarstår.

Källor

- Almqvist, Helge 1935 *Göteborgs historia, grundläggningen och de första hundra åren. Skrifter utgivna till Göteborgs stads trehundraårsjubileum genom jubileumsutställningens publikationskommitté I*
- Baeckström, Arvid 1923 *Studier i Göteborgs byggnadshistoria före 1814*. Stockholm
- Kihlberg, Stefan 1988 *Rapport. 10 kv. Kronobageriet 1, 2, 6, 7. Provundersökning 1984*. Göteborgs arkeologiska museum. Göteborg
- Lorentzson, Mona 1983 *Göteborg 216, kv. Polismästaren Bebyggelselämningar och Kulturlager, nyare tid. FYND Rapporter 1983. Rapporter över Göteborgs Arkeologiska Musei undersökningar*
- Lorentzson, Mona 1986 *Carolus nonus Rex – en 1600-talsbastion. Livet i det gamla Göteborg. Arkeologi i Västsverige 2*. Göteborgs arkeologiska museum 1986
- von der Luft, Magnus; Roger Nyqvist, Lillemor Olsson, Petra Rudd & Stig Swedberg 2006 *Handlingsplan 2006*. Rio Kulturkooperativ
- Söderlund, Kerstin 1988 *Rapport. 10 kv. Kronobageriet 1, 2, 6, 7. Slutundersökning 1984*. Göteborgs arkeologiska museum. Göteborg
- Åkerhagen, Arne 2006 *Att datera en kritpipa: Kortfattad beskrivning*. Tobaks- och tändsticksmuseum. Stockholm

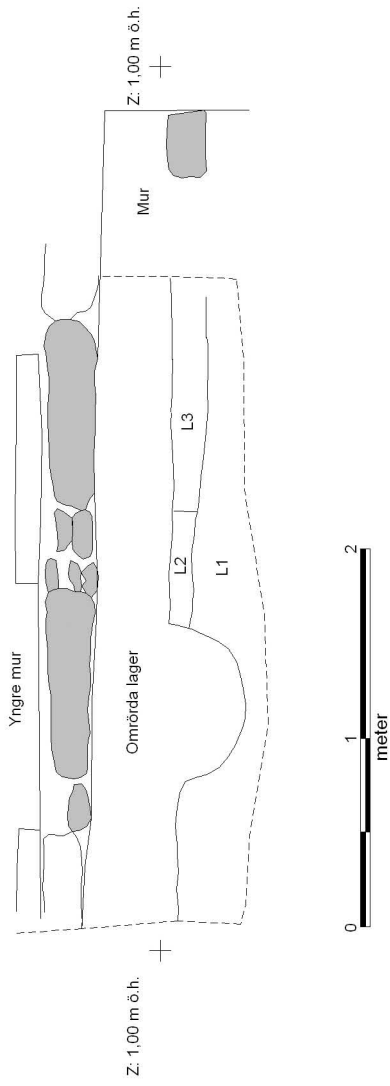
Internet

- Dahl Olga 2007 *Kvarteret Härbäret Femte roten, tomt 8*.
http://www.gbgtomter.se/Rote_5/5.8.pdf

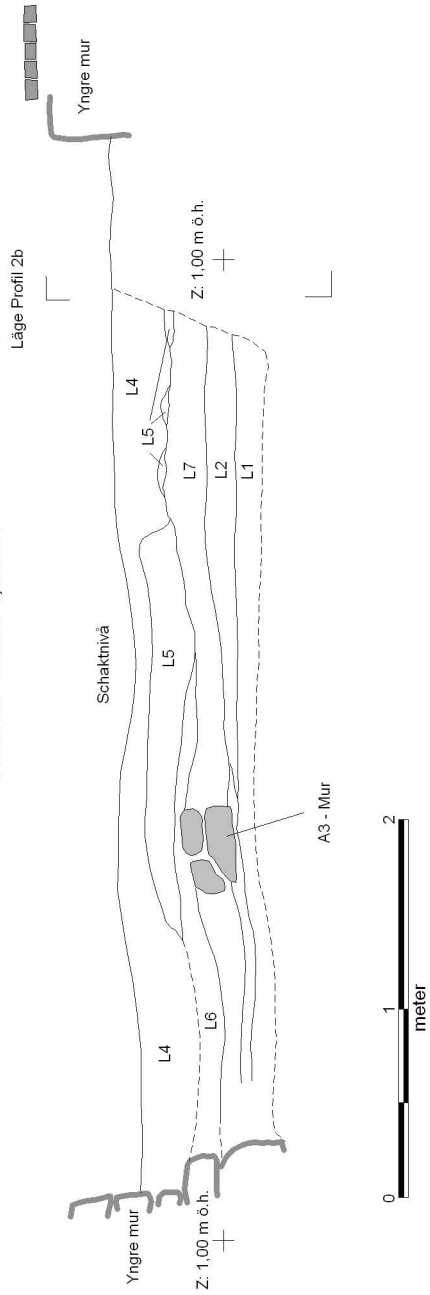
Bilagor

Bilaga 1. Profilritningar

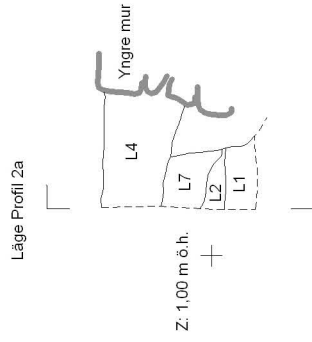
Profil 1 - schakt 5, mot O

Profil 2a - schakt 4, mot N

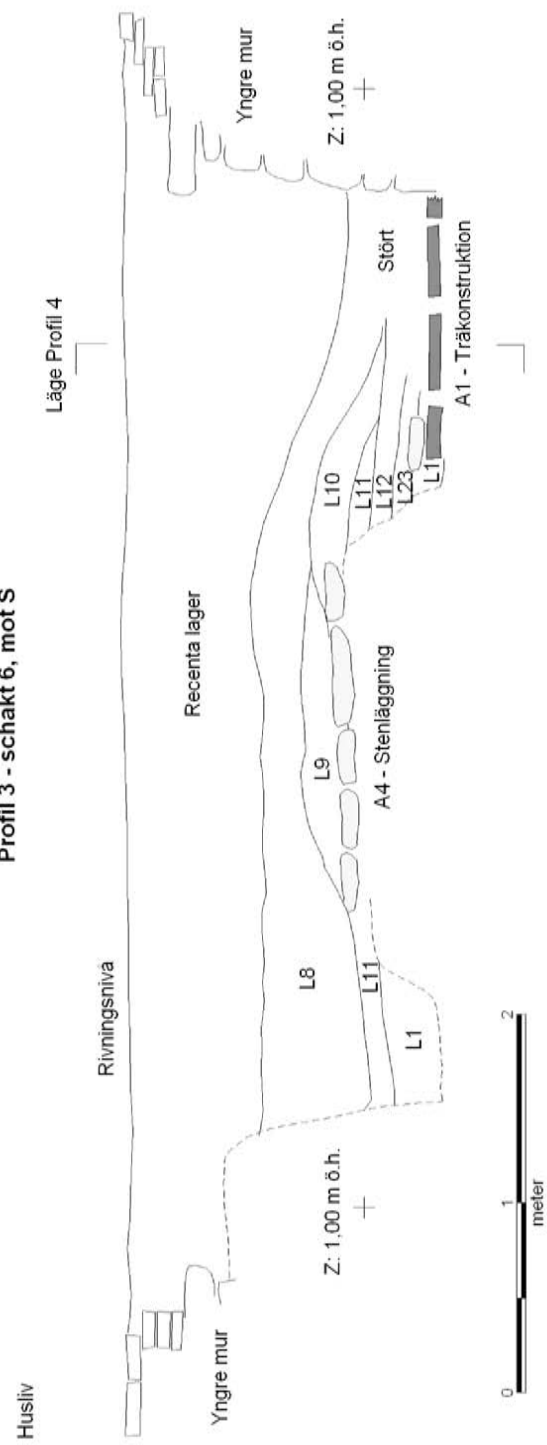

Profil 2b - schakt 4, mot O

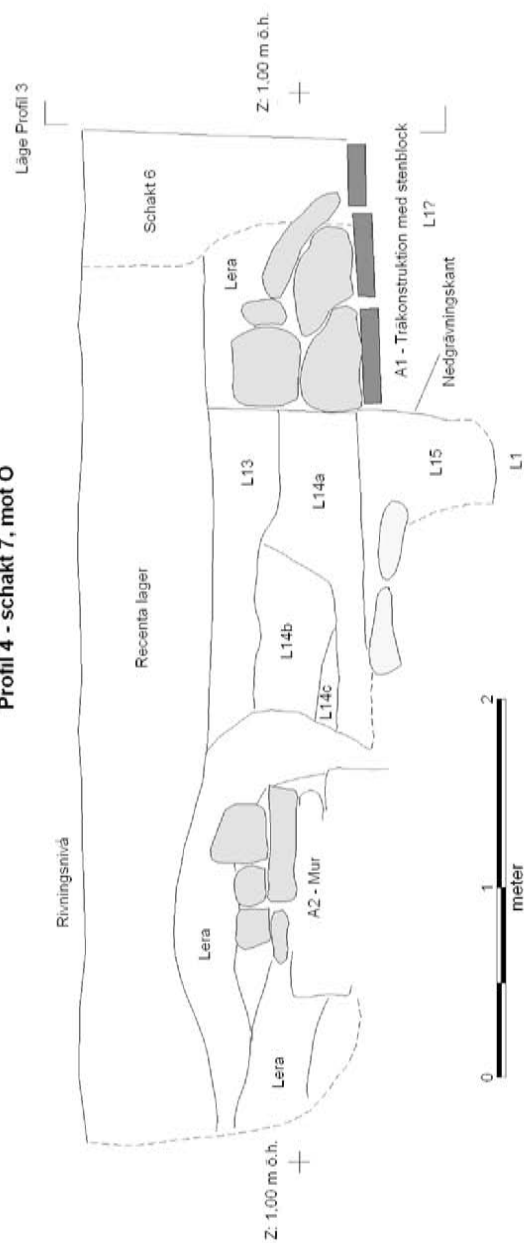

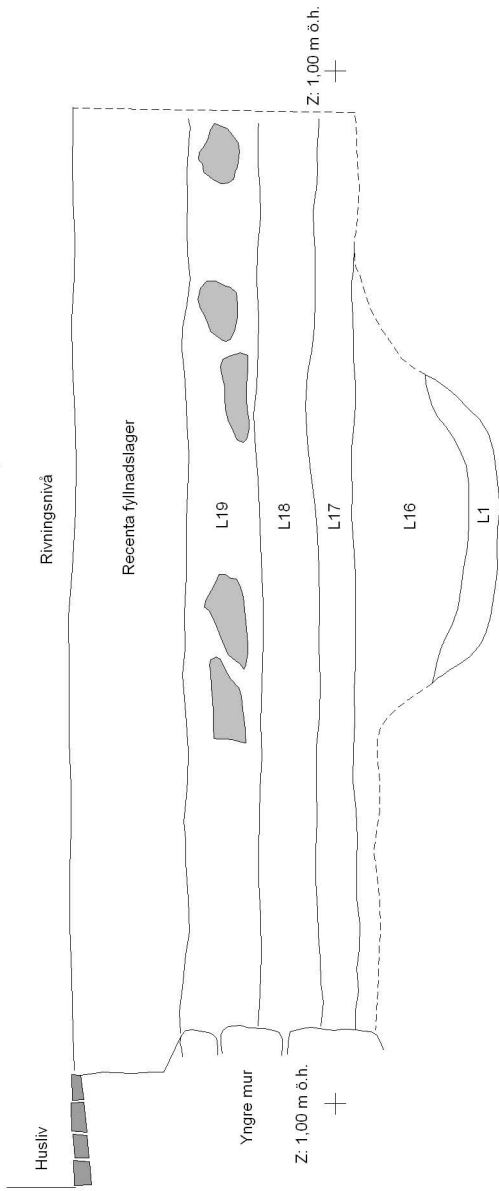
Profil 3 - schakt 6, mot S

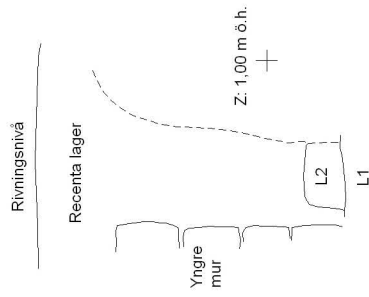
Profil 4 - schakt 7, mot O

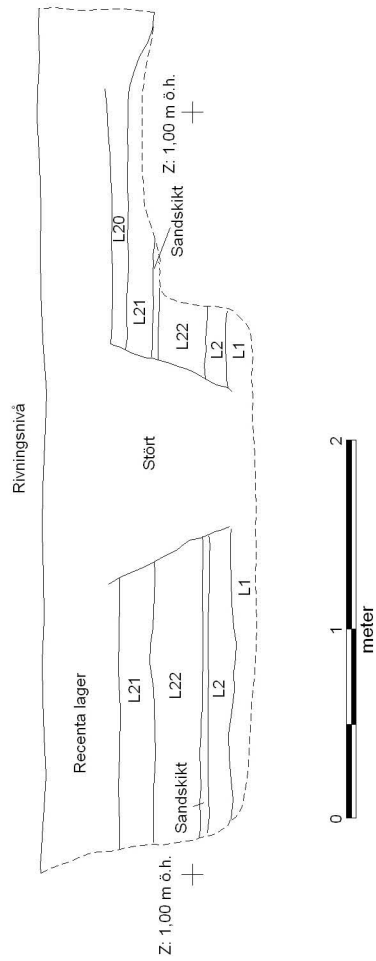
Profil 5 - schakt 8, mot S

Profil 7 - schakt 10 mot S

Profil 6 - schakt 9, mot V

Bilaga 2. Lager

Jämför bilaga 1.

Lager	Schakt	Beskrivning	Tolkning	Ritning
L01	S5	Grå homogen lera	Postglacial lera	Profil 1-7
L02	S5	Brun homogen humus	Ursprunglig markhorisont	Profil 1, 2, 6 och 7
L03	S5	Osorterat lager	Yngre omrörda lager	Profil 1
L04	S4	Brungrått osorterat lager	Beredningslager med 1600-1700-tals fynd/kulturlager	Profil 2
L05	S4	Grå homogen lera med tegel	Påförd lera	Profil 2
L06	S4	Brungrå osorterad lera	Liknar L04 med mer sten	Profil 2
L07	S4	Gulbrun sand med inslag av tegel	Äldre beredningslager	Profil 2
L08	S6	Grå homogen lera med inslag av tegel	Påförd lera	Profil 3
L09	S6	Tegelkross	Raseringslager	Profil 3
L10	S6	Grå osorterat sandigt lager	Kulturlager	Profil 3
L11	S6	Gulbrun grov sand	Äldre beredningslager	Profil 3
L12	S6	Grå homogen lera	Påförd lera	Profil 3
L13	S7	Gråbrun lätt humöst sandigt grus	Kulturlager	Profil 4
L14a	S7	Grå homogen lera	Påförd lera	Profil 4
L14b	S7	Grå lera med inslag av humösa partiklar	Påförd lera	Profil 4
L14c	S7	Brun kompakt humus	Humös del av den påförda leran	Profil 4
L15	S7	Gråbrun humös sandig grus	Kulturlager, ev. avfallsbinge	Profil 4
L16	S8	Gråbrunt humöst osorterat lager med tegel, träflis och brädor	Kulturlager	Profil 5
L17	S8	Brun grov sand	Troligen recent	Profil 5
L18	S8	Gulbrun sand med inslag av tegel	Troligen recent	Profil 5
L19	S8	Sandiga omrörda lager med större sten och tegel		Profil 5
L20	S9	Omrört osorterat lager med inslag av tegel	Beredningslager	Profil 6
L21	S9	Brunt humöst lager med inslag av tegel	Kulturlager	Profil 6
L22	S9	Brun humös silt	Kulturlager	Profil 6
L23	S6	Grått osorterat sandigt lager	Kulturlager	Profil 3

Bilaga 3. Fyndlista

Fynd nr	Gräv-enhet	Lager	Sakord	st	gr	Material	Beskrivning
001	S4	L4 Rensfynd	Stengods	1	3	Keramik	Benvit med (tenn?) glasyr på båda sidor, 1700-tal. Tj. 5 mm.
002	S4	L4 Rensfynd	Fajans	1	25	Keramik	Del av öra och buk.
003	S4	L4 Rensfynd	Yngre rödgods	4	33	Keramik	Fat, mynningsdel. Blyglaserad in- och utsida med kritpipdekor (engob) på in- och utsida.
004	S4	L4 Rensfynd	Kritpipa	3	8	Lera	Skaft med rökgångsdiameter på 2,8-3,1 mm. Ca 1630-1660.
005	S4	L4 Rensfynd	Butelj	1	2	Glas	Grönbrunt glas. Tj. 3 mm.
006	S4	L4 Rensfynd	Spik	1	5	Järn	Utan huvud.
007	S4	L4 Rensfynd	Ben	3	82	Ben	Nöt (mellanfotsben, svin, ev. får) sämre bevarat.
008	S4	L4	Yngre rödgods	3	365	Keramik	Silfat, blyglaserad insida med hank och fot.
009	S4	L4	Yngre rödgods	10	232	Keramik	Mynningar och bukskärvor med invändig glasyr. En skärva dekorerad med kritpipsdekor.
010	S4	L4	Lergods	3	16	Keramik	Buyskärvor med in- och utvändig glasyr. Gulgrå lera.
011	S4	L4	Holländsk fajans	6	129	Keramik	Blå dekor med tennglasyr, en tallriksbräm.
012	S4	L4	Fajans	8	65	Keramik	Vit in- och utvändig glasyr. En skärva med blå och grön dekor troligen 1600-tal.
013	S4	L4	Kritpipa	16	71	Lera	Skaft med rökgångsdiameter på 2,5-3,2 mm. Ca 1620-1680.
014	S4	L4	Kritpipa	1		Lera	Dekorerat skaft med sicksackband med rökgångsdiameter på 2,5 mm. Ca 1680-1720 enligt dekorelement. Rökgången antyder den tidigare delen av intervallet.
015	S4	L4	Degel	1	49	Lera	Botten.
016	S4	L4	Fönsterglas	2	6	Glas	Blyinfattat.
017	S4	L4	Pokal	2	7	Glas	Botten. Grönt.
018	S4	L4	Butelj	2	9	Glas	Genomskinligt.
019	S4	L4	Spik och föremål	3	92	Järn	Två spikar och ett oidentifierat föremål.
020	S4	L4	Ostron och blåmussla	2	12	Mollusk	
021	S4	L4	Ben	29	335	Ben	Nöt, får, långa, gås/anka, gås och höns.

022	S4	L6	Yngre rödgods	1	57	Keramik	Buk, in- och utvändigt blyglaserad.
023	S4	L6	Yngre rödgods	1	76	Keramik	Botte till panna?, invändigt blyglaserad.
024	S4	L6	Kritpipa	3	15	Lera	Skaft med rökgångsdiameter på 2,5-2,9 mm. Ca 1650-1700.
025	S4	L6	Butelj	1	62	Glas	Botten och sida.
027	S4	L6	Kramla	1	791	Järn	Rektangulärt järn vikt i båda ändarna. L 320 mm, b. 30 mm. tj. 8 mm.
028	S4	L6	Stengods	1	21	Keramik	Buk med brun utvändig saltglasyr.
029	S4	L6	Yngre svartgods	1	19	Keramik	Jydepotta, buk.
030	S4	L6	Slagg?	1	16	Övrigt	
031	S4	L6	Ben	1	29	Ben	Nöt.
032	S4	L4 meterruta	Lergods	1	9	Keramik	Buk, vulst med intryck repliknande. In- och utvändigt blyglaserad.
033	S4	L4 meterruta	Yngre rödgods	1	14	Keramik	En mynning och två bukar.
034	S4	L4 meterruta	Kritpipa	1	1	Lera	Skaftfragment.
035	S4	L4 meterruta	Spik	1	9	Järn	
036	S4	L4 meterruta	Spill	1	2	Läder	Med hål. Tj. 4 mm.
037	S4	L4 meterruta	Hasselnötsskal	6	2	Nötsskal	
038	S4	L4 meterruta	Körbärskärna	1	1	Övrigt	Krikon.
039	S4	L4 meterruta	Mussla och nätsnäcka	4	2	Mollusk	
040	S4	L4 meterruta	Ben	19	41	Ben	Svin, fågel, höna, kolja, torsk och sill.
041	S4	L4 meterruta	Flaska/dricksglas?	1	1	Glas	Ofärgat.
042	S5	Brunsvart lager	Spill	1	1	Läder	
043	S5	Brunsvart lager	Fönsterglas	1	2	Glas	
044	S5	Brunsvart lager	Ben	12	113	Ben	Nöt, får ev. svin och skulderblad av troligen hare.
045	S7	Lager mot mur	Kritpipa	1	9	Lera	Odekorerat piphuvud med klack. Typologiskt 1640-1680
046	S7	L13	Holländsk fajans	1	5	Keramik	Mynning med blåvit dekor med ostindisk imitation? Slutet 1600-/början 1700-tal.
047	S7	L13	Kritpipa	1	2	Lera	Skaft med rökgångsdiameter på 2,7 mm. Ca 1640-1680.
048	S7	L13	Mindre flaska/dricksglas	1	2	Glas	Ofärgat
049	S7	L13	Spik	1	23	Järn	
050	S7	L13	Ben	2	24	Ben	Får och gris

Fynd nr	Gräv-enhet	Lager	Sakord	st	gr	Material	Beskrivning
051	S7	L15	Yngre rödgods	4	51	Keramik	Mynning och buk med in- och utvändig blyglasyr.
052	S7	L15	Yngre rödgods	21	128	Keramik	Invändig blyglasyr. Enstaka med piplerdekor, engob.1700-tal.
053	S7	L15	Holländsk fajans	1	2	Keramik	Blåvit dekor.
054	S7	L15	Kakel	2	219	Keramik	Kakelugnskakel med växtdekor eller örninge med svartgrön blyglasyr. Troligen 1600-tal.
055	S7	L15	Kritpipa	1	5	Lera	Dekorerat skaft med rökgångsdiameter på 3,3 mm. Ca 1600-1650. Dekoren består av en linje runt skaftet vid brottytan.
056	S7	L15	Kritpipa	1	5	Lera	Dekorerat skaft med rökgångsdiameter på 2,8 mm. Ca 1640-1680. Dekoren består av sicksackband, 1680-1720. Troligvis den tidigare delen.
057	S7	L15	Kritpipa	9	26	Lera	Skaft med rökgångsdiameter på 2,3-3,4 mm. Ca 1620-1720.
058	S7	L15	Butelj	5	43	Glas	Grönt och ofärgat glas.
059	S7	L15	Fönsterglas	8	5	Glas	Ofärgat och grönt glas.
060	S7	L15	Dricksglas	3	2	Glas	Ofärgat glas.
061	S7	L15	Passglas	1	1	Glas	Blått glas.
062	S7	L15	Remmare	1	2	Glas	Fot till dricksglas, ofärgat.
063	S7	L15	Målat glas	1	2	Glas	Påmålade/etsade vågor, 1700-tal.
064	S7	L15	Klack och spill	2	2	Läder	
065	S7	L15	Spik	9	80	Järn	Diverse spik.
066	S7	L15	Hasselnötsskal	10	9	Nötskal	
067	S7	L15	Körbärskärnor	7	3	Övrigt	Krikon och körsbär.
068	S7	L15	Musslor , ostron och snäcka	20	6	Mollusk	
069	S7	L15	Ben	157	341	Ben	Nöt (lår, revben, kotor, ledben) får (kåkdelar, skenben), svin (mellanfotsben), råv eller hund (atlas), hare (okben, korsben, tåleder), fågel, höns (lårben, överarmsben, kotor, tår, vadben, trakering), ev. gås, råttor, fisk, sill, plattfisk, torksfisk vittlingstorlek, långa och torsk samt aborrefjäll.
070	S8	Lager mot mur i N	Yngre rödgods	2	12	Keramik	Blyglaserad ut- och insida, bukskärvor
071	S8	Lager mot mur i N	Skosula	1	28	Läder	

072	S8	Lager mot mur i N	Ben	10	220	Ben	Ungt svin, nöt, får och höna. Märgspaltat, bra kvalitet.
073	S8	L16	Yngre rödgods	7	156	Keramik	Invändigt blyglaserad. 2 mynningar och en fot.
074	S8	L16	Yngre rödgods	1	13	Keramik	In- och utvändigt blyglaserad.
075	S8	L16	Kritpipa	1	5	Lera	Dekorert skaft med sicksackband med rökgångsdiameter på 2,7 mm. Ca 1640-1680. Enligt sicksackband dekorelement 1680-1720.
076	S8	L16	Kritpipa	1	8	Lera	Huvud med tudorros med 6 rosblad. Rökgången 2,5 mm, 1650-1690.
077	S8	L16	Fönsterglas	3	7	Glas	Ofärgat och grönt.
078	S8	L16	Spill	1	1	Läder	
079	S8	L16	Hasselnötsskal	1	1	Nötsskal	
080	S8	L16	Ostron	3	161	Mollusk	
081	S8	L16	Ben	39	674	Ben	Nöt (hals, länd, kraniedelar, revben), får (underkäke, revben, kotor, skulderblad, lår), gås, höns, hare, torsk och torskfiskar (torsk eller långa).
082	S9	L20	Yngre rödgods	1	68	Keramik	Lock, invändigt och utvändigt blyglaserad.
083	S9	L20	Yngre rödgods	2	5	Keramik	Bukar, invändigt och utvändigt blyglaserad. En har regelbundna intryck i rutmönster, textillimitation.
084	S9	L20	Yngre rödgods	8	151	Keramik	Invändigt blyglaserade. Två ben, två fatbräm.1700-tal.
085	S9	L20	Yngre rödgods	1	10	Keramik	Oglaserad mynning.
086	S9	L20	Fajans	3	32	Keramik	Blåvit dekor, vit tennglasyr.
087	S9	L20	Fajans	3	24	Keramik	Vit tennglasyr, solrosfat.
088	S9	L20	Lergods	2	4	Keramik	Brun blyglasyr.
089	S9	L20	Stengods	2	18	Keramik	Utvändigt glaserad saltglasyr. Den ena har "50" instämplat, troligen yngre datering.
090	S9	L20	Kritpipa	3	4	Lera	Skaft med rökgångsdiameter på 2,4-2,7 mm. Ca 1640-1700.
092	S9	L20	Fönsterglas	4	6	Glas	Ofärgat.
093	S9	L20	Butelj	8	15	Glas	Ofärgat och grönt. Mestadels yngre glas.
094	S9	L20	Spik	14	190	Järn	
095	S9	L20	Bult	1	135	Järn	L. 170 mm, tj. 16 mm.
096	S9	L20	Slagg	3	76	Övrigt	

Fynd nr	Gräv-enhet	Lager	Sakord	st	gr	Material	Beskrivning
097	S9	L20	Ostron, blåmussla och strandsnäcka	13	17	Mollusk	
098	S9	L20	Ben	98	561	Ben	Nöt, svin, får, ev.liten katt, hare, råtta, fågel, tjäder, aborre, plattfisk, torskfisk, vittling och torsk.
099	S9	L21	Yngre rödgods	2	2	Keramik	Invändigt blyglaserade.
100	S9	L21	Stengods	1	1	Keramik	Oglaserad.
101	S9	L21	Fönsterglas	2	1	Glas	Ofärgat.
102	S9	L21	Remmare	1	1	Glas	Del av stiliserad vindruvsklase.
103	S9	L21	Passglas	1	1	Glas	
104	S9	L21	Mussla	3	1	Mollusk	
105	S9	L21	Ben	54	72	Ben	Get (hornkvice), nöt, får, gris, hare, katt, höns, torskfisk, abborre och nors.
106	S9	L22	Yngre rödgods	3	233	Keramik	In- och utvändigt glaserad. Ett fat med hank, en mynning samt en botten. Troligen 1600-tal.
107	S9	L22	Ben	6	2	Ben	Får/get och råtta.
108	S9	L2	Yngre rödgods	1	3	Keramik	Invändigt glaserad.
109	S9	L2	Fajans	1	1	Keramik	Vit glasyr, blå och gul dekor.
110	S9	L2	Fönsterglas	1	1	Glas	Ofärgad.
111	S9	L2	Ben	1	1	Ben	Sill, torskfisk vittlingstorlek, fenstrål torsk och plattfisk.
112	S10	L2	Yngre rödgods	1	32	Keramik	Rörskåft.
113	S4	Fyllnadsmassor	Bläckfisk	1	58	Mollusk	
114	S8	Lager mot mur i N	Kakel	1	95	Keramik	Kakelugnskakel med bord och växtdekor med svartgrön blyglasyr. Troligen 1600-tal.

